

ایسیدروشی فرهنگی

تالیف و گردآوری:

دکتر اکرم اکبریان

دکتر سارا ایرانپور

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
پژوهشگاه ملی اسناد و کتابخانه ملی

مؤلف: اکبریان، اکرم، ۱۳۶۰ -

عنوان و نام پدیدآور: آینده پژوهی فرهنگی

مشخصات نشر: اصفهان: نشر دارخوین، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۶۸ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۸۰-۱۸۴-۴

وضعیت فهرست نویسی: فبای مختصر

یادداشت: فهرستویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.

شناسه افزوده: ایرانپور، سارا، ۱۳۶۰

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۶۰۶۵۹

آینده پژوهی فرهنگی

تألیف و گردآوری: دکتر اکرم اکبریان - دکتر سارا ایرانپور

ناشر: انتشارات دارخوین

صفحه آرای/طرح جلد: واحد طراحی و گرافیک موسسه برای فردای شرق

قطع / سال چاپ: وزیری / ۱۳۹۴

نوبت چاپ: اول

تعداد صفحه: ۷۲

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: موسسه برای فردای شرق

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۸۰-۱۸۴-۴

پژوهشگاه دریک نگاه

۱- اولین پژوهشگاه بخش خصوصی کشور با مجوز وزارت علوم و تحقیقات و فناوری است. این پژوهشگاه توانسته است ده ها عضو برجسته هیئت علمی و صدها پژوهشگر جوان و خلاق را در گروه ها و پژوهشکده های مختلف گرد هم آورد. ۲- دارای مجوز آموزش حین خدمت کارکنان دولت در مباحث پدافند غیرعامل و مدیریت بحران از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. ۳- پذیرش دانشجویان مقطع دکتری "پژوهش محور" در گرایش های عمران، مدیریت و جغرافیا با مجوز وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. ۴- پذیرش دانشجویان مقطع دکتری PHD.by Research در رشته ی مدیریت سلامت در بلایا و حوادث از وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی. ۵- تاسیس رصدخانه ی علم و فناوری در حوزه های مدیریت بحران و صنعت ساختمان با مجوز وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. ۶- پذیرش دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد پژوهش محور در رشته های سازه و مخاطرات محیطی از طریق آزمون سراسری. ۷- برخورداری از آزمایشگاه های کاملاً تخصصی در زمینه های عمران، ژئوتکنیک و سازه. ۸- انتشار کتب تخصصی به زبان های فارسی، انگلیسی و سایر زبان ها. ۹- تهیه و تدوین دستورالعمل ها و استانداردهای تخصصی در حوزه های مدیریت بحران، پدافند غیرعامل و فناوری های نوین برای سازمان ها و ادارات. ۱۰- انتشار مجلات علمی - پژوهشی، از مجله علمی پژوهشی آمایش و پدافند غیرعامل، مدیریت ریسک و پدافند غیرعامل. ۱۱- تاسیس انجمن آمایش سرزمین ایران. ۱۲- برگزاری کنفرانس های علمی و بین المللی متعدد. ۱۳- چاپ و انتشار مقالات علمی - پژوهشی و ISI در مجلات معتبر و کنفرانس های داخلی و خارجی. ۱۴- اجرای چند صد پروژه تحقیقاتی، مشاوره ای و آموزشی. ۱۵- حمایت از صدها طرح تحقیقاتی و پایان نامه دانشجویی. ۱۶- اجرای ده ها طرح پژوهشی در صنایع فولاد، حمل و نقل، نفت و گاز و برنامه ریزی شهری و منطقه ای. ۱۷- اجرای ده ها هزار ساعت دوره آموزشی تخصصی. ۱۸- برگزاری صدها کارگاه آموزشی در مباحث مدیریت بحران و پدافند غیرعامل در سراسر کشور. ۱۹- طراحی ماشین آلات و تجهیزات مورد نیاز کشور در صنایع ساختمان همچون اولین دستگاه برش ملات در کشور برای آزمایشهای مقاوم سازی ساختمان های بتابی. ۲۰- دارای قراردادهای فعال علمی، آموزشی و مشاوره ای با ادارات و سازمان های مختلف. ۲۱- طراحی و تدوین مدل های کاربردی مدیریت بحران. ۲۲- حضور فعال در کنفرانس ها و نمایشگاه های بین المللی تخصصی در خارج از کشور. ۲۳- عقد قراردادهای همکاری علمی و پژوهشی با دانشگاه های داخلی و خارجی.

اصفهان، دانشگاه اصفهان

بلوار ابن سینا، روبروی ساختمان شماره ۳ دانشگاه علوم پزشکی، تلفن: ۳۷۹۳۲۶۶۰۸ - ۳۱

اصفهان، خیابان علامه امینی شرقی بعد از باغ غدیر، شماره ۳۵۷

تلفن: ۳۲۶۱۶۲۴۳ - ۳۱. نمابر: ۳۲۶۱۶۲۴۶ - ۳۱

کد پستی: ۴۹۱۹۱-۸۱۴۵۸۹ صندوق پستی: ۱۵۳۷-۸۱۶۵۵

www.bpshakhespajouh.ac.ir

info@bpshakhespajouh.ac.ir

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
	فصل اول : مبانی آینده‌پژوهی
۱۱	واژه‌شناسی آینده‌پژوهی
۱۲	پیشینه تاریخی آینده‌پژوهی
۱۵	رشد علمی مطالعات آینده‌پژوهی
۱۸	تعریف و مفهوم آینده‌پژوهی
۲۰	پیش فرض های آینده‌پژوهی
۲۰	دو رویکرد اساسی: پیش بینی و آینده‌نگاری
۲۴	ضرورت آینده‌پژوهی
۲۷	برنامه‌ریزی و آینده‌پژوهی
۲۹	وجوه اشتراک آینده‌پژوهی با سایر علوم
۳۰	وجوه اختلاف آینده‌پژوهی با سایر علوم
۳۲	زمان
۳۲	گذشته، حال و آینده
۳۳	تغییر
۳۳	بی‌چیدگی
۳۵	عدم قطعیت
۳۷	تحلیل روند

سناریو ۳۹

فصل دوم: آینده‌نگاری و رویکردهای آینده‌پژوهی

آینده‌نگاری ۴۲

رویکردهای آینده‌پژوهی ۴۳

ابعاد مکانی و زمانی آینده ۴۳

فصل سوم: فرهنگ و مطالعات فرهنگی

فرهنگ و اهمیت آن ۴۸

مطالعات فرهنگی چیست؟ ۴۹

مطالعات فرهنگی و ترسیم آینده ۵۲

آینده‌پژوهی فرهنگی ۵۵

فصل چهارم: آینده‌پژوهی فرهنگی

آسیب‌شناسی آینده‌پژوهی فرهنگی در ایران ۶۰

فصل پنجم: آنچه گذشت

منابع و مآخذ ۶۸

پیشگفتار

«فرهنگ» یا «مطالعات فرهنگی» زیربنای بسیاری از حوزه‌های زندگی است و در گفتگوهای علمی، جنبه‌های مختلف زندگی را به خود اختصاص داده است. در عصر جهانی شدن که بسیاری از مرزهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی درنور دیده شده است، مباحث فرهنگی همچنان با حفظ جایگاه برجسته خود در کانون توجه اندیشمندان و صاحب‌نظران این حوزه قرار دارند. برای ورود به عرصه جهانی، لازم است محیط فرهنگی خود و پیرامون به‌خوبی شناسایی و آینده آن ترسیم گردد. اهمیت جهانی فرهنگ در زندگی روزمره و پیچیدگی آن، بر کسی پوشیده نیست. شناخت آن و پیش‌بینی آینده فرهنگی می‌تواند راهگشای توسعه پایدار کل کشور گردد.

«ماتسوشیتا» می‌گوید اگر شما نتوانید برنامه رقیبانتان را بنویسید یا تصویر کنید، هیچ‌وقت موفق نخواهید بود. «ویکتور فرانکل» می‌گوید: شخصیت‌های سالم ویژگی‌های دیگری هم دارند؛ به آینده می‌نگرند و به اهداف و وظایف آتی توجه می‌کنند.

آینده‌پژوهی، هنر کشف و شناسایی و مهندسی هوشمندانه آینده است. آینده‌پژوهی نرم‌افزاری ذهنی است که در تلاش است برای سعادت بشری بهتر برنامه‌ریزی کند. آینده‌پژوهی دانشی ارزش‌بنیاد است که بر پایه ارزش‌های هر جامعه ساخته می‌شود. یعنی پژوهش در خصوص آینده هر جامعه‌ای بسیار زیاد با فرهنگ آن جامعه مرتبط است.

لفظ علم قبل واژه آینده‌پژوهی جهت‌دهی خاصی به آن می‌بخشد. البته گروهی نیز آن را علم - هنر می‌دانند. در حقیقت آینده‌پژوهی بر روش‌هایی استوار شده است که علمی و بین‌الذهانی هستند. در عین حال طرح تصاویر آینده و توصیف آینده‌های ممکن و محتمل فعالیتی خلاقانه و

ابداعی به نظر می‌آید و این موجب شده است که آینده‌پژوهی را هم علم بدانند و هم هنر. وندل بل (۱۹۹۷) عنوان می‌کند که هنر و علم آن قدر که معمولاً گفته می‌شود، از هم متمایز نیستند؛ هم فعالیت علمی دارای جنبه‌های خلاقانه است، مانند هنگامی که یک فیزیکدان در حال ساخت و پرداخت یک نظریه برای تبیین مشاهدات است و هم هنر فعالیتی است که تا حد زیادی روشمند و بین‌الذهانی است، مانند نقاشی که در آن روش‌ها و سبک‌های قابل آموزشی وجود دارند و قضاوت در مورد ارزش یک اثر هنری نیز تا حدی دارای خصلتی بین‌الذهانی است. از نظر بل، آینده‌پژوهان مانند دانشمندان نسبت به بیان حقیقت متعهد هستند. آینده‌های ممکن، محتمل و مطلوب تنها حاصل افکار شخصی آینده‌پژوه نیست، بلکه آینده‌پژوه سعی دارد به نحوی بین الذهانی نتایج مطالعات خود را توجیه کند و به دیگران نشان دهد که آینده حقیقتاً به آنچه وی پیشنهاد می‌کند، شباهت خواهد داشت. از این رو، به نظر می‌رسد که آینده‌پژوهی بیشتر خصلتی علم گونه دارد، در عین اینکه خلاقیت و ابداع نیز در آن نقش دارد.

آینده‌پژوهی فرهنگی نگاهی به آینده فرهنگ دارد و بر آن است تا آینده فرهنگ جامعه را آن گونه که باید ترسیم و تصور کند. به این معنا که چگونه آینده‌پژوهان و متخصصان فرهنگی می‌بایست به اهمیت و اصول اولیه آینده‌پژوهی فرهنگی واقف باشند. بدین سبب این مجموعه هرچند با نواقصی روبروست که امیدوار است با نظرات و پیشنهادات سازنده دوستان و اندیشمندان این حوزه اصلاح گردد، در پنج بخش به مطالبی در باب آینده‌پژوهی و مطالعات فرهنگی پرداخته است.

در فصل اول با مبانی آینده‌پژوهی، ادبیات و واژگان و اصطلاحات موجود آن آشنا شده و در فصل دوم رویکردهای آینده‌پژوهی از نظر می‌گذرد. در فصل سوم به مبحث فرهنگ و مطالعات فرهنگی وارد شده و در فصل چهارم به آینده‌پژوهی فرهنگی پرداخته شده است. در فصل پنجم سعی شده است خلاصه و نتیجه آنچه گفته شده از نظر بگذرد. امید است این مجموعه خرد بتواند آغازگر مسیری هرچند اندک در این حوزه باشد و در ویرایش‌های بعدی با نظرات روشن عزیزان فره‌تر و سودمندتر گردد. انشا الله.